

„Soča“ izhaja vsak pomek in velja po pošti prejemanja ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto 4.40
Pol leta 2.25
Četrt leta 1.10

Pri oznanilih in tako tudi pri „poslanicah“ se plačuje za navadno tristoletno vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 „
6 „ „ „ 3 „

Za večje črke po prostora.

SOČA

Posamezne številke se dobivajo po 8 kr. v tobakarnicah v gosposki ulici blizu „troh kron“, na starem trgu in v nunski ulici ter v Trstu, via Caserma, 3.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredništvu „Soče“ v Gorici Via Mercato 12, I., naročnina pa opravištvu „Soče“ Via della Croce št. 4. II.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim neprimožnim se naročnina zniža, ako se oglašajo pri opravištvu.

Židovstvo.

Ako hoče država obstati in primerno napredovati, mora svoje zadeve in razmere temeljito preudarjati in z ozirom na to potrebno upeljevati in primerno postopati. Iz tega ozira so evropske vlade vpeljale državne zbere, v katero pošiljajo državljani svoje zastopnike, da se skupno posvetujejo, naznanjajo neugode dežel, nasvetujejo pripomočke proti tistim, preudarjajo kako bi se blagor ljudstva in države zboljšal in z ozirom na to določujejo načela, t. j. naredijo postavo, po kateri vlada postopa. Sicer pa tudi taki zbori ne ukrenejo zmirej najboljšo poti, ker v njih odločuje večina, ktera pa dandanes lahko obstoji še s takih mož, ki so jih spravili na to mesto bolj pristranski nagibi, nego nazori za primerno postavodajo.

To pa bode s časom vse drugače, ker ljudstvo se bode čedalje bolj vsperjalo do zavednosti in bode samo spoznalo, kaj je v njegovo korist, kaj pa v škodo, da se ne bo več pustilo na pristranska pota spraviti. Dandanes je še denar sveta vladar, a pride čas, ko bode zavednost odločevala in vladala.

Židje so znali spraviti pod se skoro ves denar, zato pa tudi hočejo vladati in so začeli že prav predrzno postopati. V politiki že davno vse preveč oni odločujejo, a zdaj že v zasebnih zadevah povsod oni zmagnujejo. Izražajo se že, da bodo v 50. letih oni gospodari Evrope. Žid Nathaniel Rothschild je že tako predrzen zaradi svojega denara in upljiv, da je uda družine našega cesarja tako žalil, da bi bil vsak drugi pošten nežidovski državljani prišel za tak prestopek najmanj pet let v ječo. Židu pa se je samo ukazalo, da mora za nekoliko tednov iti iz države. Tako poroča neki nemški list in za njim „Slov. Narod“.

Preden židom tako zrastejo perute, kot oni mislijo in želijo, bode že moral državni zbor na to delovati, da jim jih s postavo pristriže. V dunajskem državnem zboru so bili že krepki govori proti židom. Še resnejše nego dunajski državni zbor se je bavil z židi ogerski državni zbor. Pred par leti je neki poslanec predlagal, da bi se vse evropske države zjedini in židom kje v jutrovi krajih kako deželo odločile, v katero bi jih zapodile, da bi onde sami med sabo živeli in se skubli, kakor bi hoteli. A ta nasvet

se ni sprejel. Mnogo drugih ogerskih poslancev pa je delalo za postavo, po kateri bi se mogli judje s kristjani ženiti, da bi na ta način prišel denar zopet nazaj med kristjane. Ta nasvet je imel toliko privržencev, da se je bilo že resno bati, da bode taka postava sklenjena.

Ker se v državnih zborih že na tako postavo misli, je gotovo, da pride s časom do tega, da bodo postavodajci poiskali primernih postavnih pripomočkov, s katerimi bodo odprli pot promozanju od židov nazaj med kristjane, ker drugače bi se začel širiti nevarni socializem.

Dopisi.

Iz goriškega okraja, 16. okt. — Uradna okrajna učiteljska konferenca je bila v Solkanu dne 12. t. m. Navzoč je bil tudi eden e. g. duhovnik.

Zanimivo in lepo je bilo petje šolske mladine solkanske pred konferenco.

Konferenco je prišel in vodil bl. g. Fr. Vodopivec, e. kr. okr. šol. nadzornik. Važno je njegovo poročilo o stanju šol, rekoč, kako „iz malega raste veliko.“ Vsako leto večje število otrok obiskuje šole; skrbi se tudi na zunanje lice šole. Dalje spodbuja učitelje, naj z lepim zgledom bude narod povsod v šoli in zunaj šole. Mladino moramo pripraviti, da bodo iz nje dobri državljani in koristni udje človeške družbe in dobri katoličani. Gosp. nadzornik posebno povdarja, naj se pazi, da mladina tudi zunaj šole izpolnjuje nauke, katerih se v šoli uči; pazi naj se na lepo, dostojno obnašanje. Učitelj naj to tirja in doseže, naj velja, kar hoče; ako ne gre z lepa, mora iti s huda!

Dalje poroča g. predsednik o uspehih v posameznih predmetih, kjer je zaznal precejšen napredek. Opomni velja, da se petje povsod goji prav dobro; znamenje, da Slovenci rad poje.

Druga točka dnevnega reda: „Katero moralno dobičko prinaša človeku delavnost? Kako naj šola napeljuje mladino k delavnosti?“

Nalogo to rešili so vsi učitelji pismeno. Gosp.

nadzornik je izdelko pregledal ter se povoljno izrazil o njih. Lepo število izdelkov je prav dobrih; imena teh izdelovalcev je g. nadzornik naznanil. Izmed njih je izbral petorico, katera je spise svoje prečitala. Vsi skupaj so povedali mnogo. Obravnavalo se je to vprašanje vsestransko iz jako različnih stališč. Nekoji spisi so bili uprav klasični! Če tudi je čitanje bito dolgotrajno, vendar je zbor z veliko pazljivostjo sledil vsem čitateljem.

Tako se je kazalec na uri premaknil do 12. ne da bili zapazili. Zvon nas povabi k županu na obed.

Prva „rihta“ je bila uže na mizi. Poslal jo je brezplačno „Coppag et Skort iz Gorice“. Vsa miza je bila preprežena z rudečimi plakati, v katerih omenjena trgovca ponujata svojo robo. Ali mislita, da ne vemo, kam naj hodimo kupovat in kaj nam veli narodna dolžnost!

Pri obedu nabralo se je okoli 11 gl. za šolski vrt Podgoro, a ne za onega „Pro patrio“, ampak za slovenski.

Tretja točka: učenje, ni se posebno obnealo, ker je bilo novo vpeljano, da naj se uči, ne otroke, ampak učitelje, kot otroke.

Med posameznimi predlogi ni bilo kaj posebnega. Nekdo je hotel, da naj bi davkarje potirjevalo šolsko globe, mesto županstev, pri katerih večkrat leže leta na leta. Drugi je želel, naj bi vsaka šola imela vse šolske postavbe.

Prvi predlog je šel po vodi, ker konf. ni kompetentna o njem; drugi bo morda imel kaj uspeha.

Nazadnje so bile volitve. Pred njimi opomni g. nadzornik, da on se v volitve ne meša, a nekaj mora vendar pojasniti. Področje e. k. okr. šol. svetu je vse drugače, kakor nekogi mislijo, koji bi hoteli, da bi okr. š. svet morda odločeval plače. Okr. š. svet je le izvršujoča oblast, on se ravna po obstoječih postavah. Kaj spremeniti — postavo namreč — ima deželni in državni zbor; na ta dva se je treba ozreti.

Gosp. nadzornik opominja, da dosedanji zastopniki učiteljstva v okr. šol. svetu vsestransko izpolnjujejo dolžnost svojo. Ako ne morejo vsemu kaj, uzrok je to, da so v manjšini.

Z ozirom na to — ostalo je pri volitvah vse pri starem. Izvoljena sta z večino glasov gg. A. Poniž in A. Bajc.

LISTEK.

POT-POURRI.

- Ali si že slišal kaj o ameriskem dvoboju? Sem, zakaj prašam? Jaz bodem Slovincem to baže dvoboj priporočil. Kogar zadene, pa naj se vpiše v „Goriško cecilijansko društvo“! Pa bo vendar le še živ! Takrat se, ko se bode vpisal, pa kmalu ga bode konec; saj je „cecilijanstvo“ „strup“ za narodnjake!
- Tone, jaz ne bom več Cecilijane! Zakaj pa ne, ali si se oplasil? Prav zares sem se. Zakaj pa? Ali nisi slišal, da bodemo vsi „ferdamani“ zaradi cecilijanstva, ali ne slišiš, kako nas preklinjajo! Beži, beži, čenča, ali no veš, zakaj se nas je živih Rogač lotil — zato, ker ve, da nas mrtvih zaradi cecilijanstva ne bo mogel v svoje kremplje dobiti.
- To je pa vendar hudo, da nas imajo za tako nasprotnike narodnosti! Tudi meni je hudo. Ali pa ti verjameš, da so Cecilijancev nasprotniki toliko navdušeni za narodnost? Ali je mogoče dvomiti o tem? Jaz jim ne morem verjeti, dokler se ne bodo potrudili odpraviti iz cerkve italijansko in nemško teatralno glasbo, in iz vasi zvečerito italijansko tulenje!
- Pa vam očitajo, da vsilujete latinščino v cerkev!

Vem, pa se ne zmenim za to. Pa bi se moral zmeniti! Pa se ne morem! Kako to, da ne, saj je Benedikt XIV dovolil vsem Ilircom posluževati se narodne liturgije v cerkvi! Ali so po tem takem naši nasprotniki zidosti národní? Kako ti je mogoče prašati kaj takega? Zato, ker se nihče, tudi njih kolovodje pri nas tega ne poslužujejo. In vendar pravi Podkraškogorski, da se sme, da celo greši v narodnem in cerkvenem obziru, ako kedo ne spoštuje in se ne poslužuje tega dovoljenja! Jaz sem radoveden, kedo bo prvi toliko naroden in se bo tega dovoljenja (?) posluževal, in kaj poreče k temu cerkvena oblast. Jaz bom pa začel tedaj o petkih klobase jesti, saj vendar tudi to ni bilo vedno prepovedano, ta postava prišla je na dan šo le po Kristusovem trpljenju enkrat.
- Res, pa Podkraškogorski? Kako navdušeno piše! Pa strašno slabo vidi. Kako to? Ali nisi slišal o ljudeh, ki na daleč prav dobro vidijo, blizo pa ne. Ta tudi vidi, kaj je bilo pred več, ko sto leti, kako je pa zdaj, pa ne vidi. Kako bi mu bilo pomagati? Naočnike naj si kupi, pa precej ostre, ali pa naj gre v šolo vsaj toliko časa, da bode zvedel, ktere postavbe nas vežejo dandanes. Iz šole že ne bo nič. Na gimnaziji so nemške — v bogoslovji latinske. Ostanejo torej naočniki, nekaj pa mu je neob-

hodno potrebno, sicer bo spravil še nemško omiko — v kredit!

Oho! Pač res! Ako bo tako logično dokazoval, da se moramo držati tega, kor je bilo za drugo stoletje dovoljeno, ako hočemo biti pravi spoštovalci cerkvenih postav — (in ob enim NB. — današnje prezirati!) — no kaj praviš k temu?

Da bode moral res malo bolj previdno pisati... Sicer nam kaj Nemci dokažejo, da ne moremo brez nemško omike niti — logično pisati.

6. Zakaj se je podkraškogorski pesnik lotil takó suhe proze in jel svoje zgodovinske študije priobčevati?

Najbrž si hoče na tem polji novih lavorik pridobiti, ker pesniške so se mu vže posušile. — Je-li na zgodovinskem polji bolj srede?

Se kako! Le poslušaj! Podkraškogorski je prvi izmed vseh zgodovinarjev izuhtal, da imamo goriški Slovenci staro pravico posluževati se slovanske liturgije, kor je papež Benedikt XIV to pravico Ilircom potrdil l. 1754 in ker je goriški nadškof metropolit Ilirv, akoravno je postal še le l. 1830 metropolit nove Ilirije.

No zdaj pa vidim, da je njegova omika res izvirna in da je ni od Nemcev prejel.

7. Sumničenje je po „Slovanovi“ logiki vže dokaz! Ni mogoče!

Dà, čitaj tu črno na belem. Slovanški list pravi, da hočejo v bodoče Cecilijanci tudi pri tihih mašah latinsko petje vpeljati, ko hitro naučé svoje pevce latinsko papigovati.

Cemu pa so izdali slovensko „Cecilijo“,

Noč je uže bila, ko je g. nadzornik v daljšem govoru zaključil konferenco ter nadzdravil presv. cesarju Franju Josipu, kot zaščitniku šole. Gromoviti trikratni „živio“ razlegel se je iz navdušenih grl, a za tim mogočna cesarska himna.

Zahvalivši se g. nadzorniku za trud njegov s trikratnem „živio“, razšli smo se po Solkani, oziroma Gorici iskat si prenočišča.

Iz Cerkna, 19. okt. Večkrat pisalo se je na tem mestu o naših razmerah, posebno o cesti, o kateri hočem tu nekoliko vrstic podati.

Pred nekimi leti začela se je črta Želin-Idrija, in ko je bila končana le-ta, podaljšala se je cestna črta od Planine do kranjske meje dalje skozi Kopačniško dolino. Letošnje leto začelo pa se je delo na cesti od Želina naprej do Reke.

Stara cesta je ozka in ima več nepotrebnih klancev. Načrt, kako bi se dala cesta dobro popraviti, napravil je g. merec B. Delo pa se ni vršilo po njegovem načrtu, ampak po načrtu (po pameti) naših zvedencev.

Vodil je g. predsednik cestnega odbora vse delo sam.

Pretečeni teden podrla je visoko narastla voda velik kos zidu, ki je dal največ opraviti, ter dala g. vodji nezaupnico. Ali Bog je dal, Bog bo vzel, misli si ta s potrpežljivim Jobom.

Star pregovor pravi, da cena ne laže. Ceneje je, koj v začetku za dobro delo nekaj več potrositi, kot slabo vsako leto popravljati in prenavljati.

B...ski.

S Tolminskega, 12. dne oktobra. Večkrat sem vzel pero v roke, pa sem je zopet vrgel nazaj, ker vem da bom zalezovan in ustrahovan, če kaj pišem; a nazadnje me je vendar ojačila misel: „blagor tistim, ki zavolj pravice preganjanje trpe“ — da odgovorim izjavi g. Dominka v 41. listu „Soče“ in podučim tiste, ki nas krivo sodijo.

C. k. okr. šolsko svetovalstvo v Tolminu ustanovilo se je bilo okoli leta 1869. Učiteljskim zastopnikom v to sta bila izvoljena gg. Kogoj in Dominko. Pri volitvi za nasledajo dobo okr. š. svetovalstva učitelji niso več zaupali gosp. Dominku in so si mesto njegova izvolila družega zastopnika. Gospodu Dominku se je hudo zdelo, ker ni bil več ud okr. š. svetovalstva. Upal je, da mu uloga na deželno š. svetovalstvo, kot ravnatelju kobaridske pripravljavnice, pomaga ex officio v okr. š. svetovalstvo; a deželno š. svetovalstvo ni hotelo priznati g. ravnatelju Dominku pravice, da bi ex officio sodel v okr. š. svetovalstvu.

V tej dobi okr. š. svetovalstva sklenil je deželni zbor goriški šolski postaviti leta 1875 in 1879. Prva imela je namen gmotno stanje učiteljev primerno zboljšati. Ko je bila razglašena, so se okr. š. svetovalstva hudo upirala njenemu izvršenju; vendar učitelji družih okrajev so z rekurzi dosegli plačo po tej postavi, tolminski pa ne, ker se njih zastopnika v okr. š. svetovalstvu nista za to brigala.

Potem pride postava leta 1879 v izpeljevanje. Okr. š. svetovalstvo prištrije ž njo mnogim učiteljem plačo II. vrste za 100 gl. na leto. Učiteljska zastopnika se zopet nista krenila. Zaradi tega je v okrajni konferenci leta 1879 učitelj Likar postopanje okrajnega šolskega svetovalstva in učiteljskih zastopnikov hudo grajal.

slovenske „Cerkvene pesmi“, slovenske maše in pesni v slovenskem „Cerkv. Glasbeniku?“ — Ti tega ne umeješ. Vidiš, to je nezmešani „slovanski razum“.

8. Ali veš, katero čudo je največje?

Kaj misliš? Jaz ne uganem.

Da se poganja dopisnik „Sl. Nar.“ za kaj tacega, kar bi imelo biti sv. cerkvi in sv. veri na korist, da se je toliko spreobrnil, to je največje čudo.

9. Kaj ti je danes, da si tako zadovoljen videti?

Nekaj lepega! Poslušaj: One spise, kateri so se nakopili v nekaj letih proti nam, zbrali bodemo in duplo. En iztis pošljemo nemškemu Schulverein-u, a drug laški „Pro patrii“. Naši nasprotniki dokazali so zadosti temeljito, da smo izdajalci domovine, da pripravljamo pot tujcem. Prosili bodemo za podporo — in gotovo dobimo obilno crenka! Da bi se spreobrnil — no, tega se jim ne bo bati, „saj ne moremo pretrpeti niti najpohlevnejšega ugovora ali pomisleka“, itd. Kar dobimo (gotovo bo mnogo, ker nam našo gorečnost javno pripoznavajo), porabili bodemo za izdajo 3. 4. 5. itd. zvezka narodnih pesni in vsi bodo veseli. Dop. „Sl. N.“, ker bodemo svojo največjo zaslugo še zvečali; mi, ker bodemo za korak bliže svojemu smotru; Schulverein in „Pro patrii“, ker bodo vsled onih spisov trdno in neomahljivo prepričani, da so svoj denar prav obrnili. — Pa porečeš, da ni mogoče vsem ustreči!!

Bog daj srečo! Pa le kmalu!

Z Bogom!

Pri naslednji volitvi v okr. š. svetovalstvo so se učitelji dogovorili dva taka zastopnika izvoliti, ki bosta delala za izvršenje postav leta 1875 in 1879. Gg. učitelja Dominko in Likar sta izjavila, da hočeta na to delovati; zato sta bila tudi izvoljena. Ko je bilo čas učitelje zastopati, se g. Likar z g. Dominkom posvetoval, a ta odklada, se umiče in nazadnje ugovarja, da ni povoda, da okrajno š. svetovalstvo vse postavno izvršuje, začne g. Likarja prenapetnežem proglašati, ga smešiti itd. G. Likar se je moral potem sam truditi za rekurze do ministerstva, da se je učiteljem, kot v družih okrajih, povrnilo pred odvzetih 100 gl. letne plače. A g. Dominko je potem pokrival svoje postopanje s tem, da je g. Likar le „z drugimi tekel“, da bi sam ne bil nič dosegel, če bi ne bili tudi učitelji družih okrajev ob enem rekurirali.

K temu moram pripomniti, do so učitelji družih okrajev tudi za izvršenje postave leta 1875 rekurirali in tudi plačo po nji dosegli, a v tolminskem š. svetovalstvu takrat ni bilo g. Likarja, da bi bil ž njimi tekel, zato se ona postava na Tolminskem ni spolnila in bi se tudi poslednja ne bila, če bi bil g. Likar tako postopal, kakor g. Dominko, in tako bi morali učitelji zdaj trpeti vsako leto blizo 2 tisoč gl. škode, za kar bi se imeli zahvaliti g. Dominku in njegovim „možem“.

Kako g. Dominko zastopa učitelje, nam povedo ndje okr. š. svetovalstva. Večino udov sem že slišal reči: „Vse eno je, če imajo učitelji takega zastopnika ali ne v okr. š. svetovalstva, kot je Dominko“. Zarad g. Dominka smo morali v treh letih trikrat voliti družega zastopnika v okr. šolsko svetovalstvo, ker g. Dominko tudi o najbolj pravični zadevi ne potegne s svojim drugom, ako ne vidi, da bode večina na isti strani; zato ne obstane nobeden žnjim. Ni je zinil besede za g. L. ne za g. U., ko sta bila pristiskana. Dozdaj se je g. Dominko še samo za enega učitelja potegnil in sicer celo proti sklepu okr. š. svetovalstva z ugovorom na deželno šolsko svetovalstvo. In kaj mislite, kedo je ta srečni in tolikanj zaslužni mož, da je šel g. Dominko zunaj v ogenj? — Ta učitelj ni nič manj, kot g. Dominkov sin. Okr. š. svetovalstvo je bilo razpisalo službo enega učitelja v Kobaridu, katero je za česno opravljal g. Dominkov sin in ker je sploh delalo slab utis, da oče (Dominko) sin in hči skupaj službujejo, je bila ta služba podeljena starišemu in zaslužnejšemu prosilecu, nego je g. Dominkov sin. Za tega se je vzdignila g. Dominkova avtoriteta proti okr. š. svetovalstvo na deželno š. svetovalstvo.

Tukaj naj g. Dominko le položi roko na srce za krivico, ki jo je iz sebičnosti za svojega sina drugemu učitelju naredil. Koliko pa se je še družega zgodilo, ki bi bil g. Dominko kot zastopnik učiteljev lahko odvrnil, pa je rajši modro molčal! In, g. Dominko, ali ni to dosti velika krivica vsem učiteljem, da ostanete na mestu učiteljskega zastopnika, pa učiteljev tako nič ne zastopate, da vas obsoja večina udov š. svet. kakor sem zgoraj omenil. Če ste pravični in značajni, morate učitelje vestno zastopati ali pa odstopiti.

Poglejmo dalje, kaki „mož med učitelji je g. Dominko.“

Ko smo pred 3. leti ustanovili učiteljsko društvo, smo ga jako prosili, da bi sprejel predsedništvo, a niti v odbor ni hotel ustopiti, izgovarja se, da ima dosti svojih opravil.

V istem prvem zborovanji našega društva pa je g. Dominko nekaj razpravljal, kar je bilo zelo ne-

previdno; nekateri so celo mislili, da je hudobna zvi-jača. Rekel je nekako tako-le: „Sam skušam, da učitelj s sedanjo plačo ne more shajati in da je zgubljen, če ga kaka neugoda zadene. Ker pa ni upati, da bi se učiteljem gmotno stanje z zboljšanjem plač olajšalo, si moramo sami pomagati in za prihodnost skrbeti. Ustanovimo si glavnico!“ Potem je g. Dominko preračunjeval, da imamo v 10. letih lahko 50 tisoč goldinarjev glavnice, katera hode učiteljem v pomoč. Ker nismo mogli razumeti, da bi bilo to mogoče, smo prosili g. D. da nam bi bil v prihodnjem zborovanji o tem poročal.

Ker je bila v sporočilu o zborovanji v Soči glavnica omenjena, je prosil neki kraški učitelj v „Edinosti“, naj bi mu g. Dominko ali kateri drug učitelj pojasnil, kako bi bilo mogoče tako glavnico ustanoviti, a g. Dominko pozneje ni hotel tega pojasnjevati. Neki ud okr. š. svetovalstva je pa pozneje to kost glodal in učiteljem podtikal, da si upajo ustanoviti glavnico s 50. tisoči goldinarjev, pa še nadlegujejo za podpore in zboljšanje plač.

Gosp. Dominku in onemu udu okr. š. svetovalstva, je ki g. Dominkovo kost učiteljem podtikal, moram omeniti, da siti res ne ve za lačnega in da kdor je sit, lahko norčuje —. Gospod Dominko ima dvakrat toliko plače kot navadni učitelji in najboljše nagrade; njegovi otroci se izgojujejo z najboljšimi stipendijami; zraven tega ima g. Dominko vedno mnogo postranskih zaslužkov in gotovo tudi dosti dohodkov od avojevga premoženja: potem je že mogel govoriti o ustanovitvi take glavnice.

Iz tega vidimo kaki značaj je g. Dominko. Zdaj pa pogledajmo še njegov dopis v 41. šte. Soče, da bomo videli tudi kaki učenjak in modrijan je on.

Ker se ne zanesem, da bi mi slavno uredništvo Soče dovolilo toliko prostora, da bi strašen slog in slovnične pomanjkljivosti tega sestavka razprazljal, rečem le na kratko, da je zbog te izjave popolnoma otemnela zvezda gospoda Dominka in da so ž njo hudo osramoteni tisti, ki so ga slavili z velikim zvonom. Teško bi bilo dobiti na Primorskem še drugega učitelja, ki bi tako nepravilno sestavljeno in tako malo preudarjeno izjavo, poslal v javnost kakoršna je g. Dominkov v 41. št. Soče.

Molčanje g. Dominka je bilo njemu in njegovim nuncem, po znanem pregovoru, vedno pravo zlato — a njegovo govornje in pisanje pa ni, kakor slove pregovori: „Govoriti je srebro, a molčati je zlato“. Gospoda Dominka mora pregrevati, da je tako duševno revo poslal v javnost in bode v prihodnje gotovo rajše zopet le z molčanjem skazoval svojo modrost, učenost in veljavo.

Iz vipavske doline. Dne 16. t. m. imeli smo v Prvačini jako vesel dan: Prvaška čitalnica napravila bila je veselico, pri kateri je sviral orkester 14-rih mož, vojaške godbe pešpolka Milana I., kralja srbskega št. 97. Najprvo razveselila nas je godba s svojim prelepim igranjem; žalibog da ne s slovanskimi skladbami. Zakaj ne?! V jako lepem pozdravu zahvaljeval se je g. predsednik občinam Dornberg-Gradišče - Prvačina, za ustanovitev družbe sv. Cirila in Metoda, za njim nastopili so peveci, ter s svojim ubranim petjem očarali poslušalce, radi česar gre vsa čast gospodu prvaškemu učitelju. Na splošno zadovoljnost deklamovala je gospica A. L. Stritarjevo „Ljudmilo“; upati je o gospici, da postane nekdanj izvrstna moč prvaške čitalnice. Presenečeni smo pa

Deset božjih zapovedi v pravljičah.

Spisal dr. Franc Oblak.

III.

V nekem večem kraju naše domovine je živel priden kovač z imenom Andrej. Njegova žena Polonija mu je rodila eno deklico, kateri sta dala ime Minica. Čez nekoliko let dobila zaporedoma dva sina: Antona in Franceta.

Ta otroka sta bila posebno veselje in skrb starišev. Lepo sta ju ravnala in skrbno sta stariša pazila na vedenje sinov. Ker je bila dobra šola v tistem kraju, sta ju pošiljala tudi v šolo, kjer sta se oba prav pridno vedla, tako, da sta bila vselej prva. Enkrat je bil prvi Anton, drugokrat pa Francet. Domači duhovnik ni mogel nikoli prehaliti obnašanja teh dečkov in celo na prižnici ju je enkrat pohvalno imenoval.

Kadar je Tone dosegel 14. leto, je ob enem s svojim 12 letnim bratom Francetom končal domačo šolo. Oče Andrej, ki je poznal, da premoženje pridnega in razumnega človeka leži v njegovem umu in dlanu in da je čas denar, si je mislil: zdaj ima moj Tone 14 let, naučil se je lepo pisati in računati, mati pa in šola sta ga naučila Boga spoznavati in moliti; prav je, da ga dam na ptujo, kjer naj se zdaj izuči kupčije. Blizo Trsta smo. Tam imam prijatelja iz mladih let, ki je s kupčijo postal bogat mož, pa ostal je še vedno pošten, kakor je bil vselej v svojem življenji. Obljubil mi je, moj Miha, da vzame Toneta v svojo štacuno. Francet pa naj ostane doma, naj

hodi še eno leto v šolo, in potem ga izučim v svojem rokodelstvu; naj postane kovač. Kadar se postaram, bo on krepek mladeneč in jaz mu prepustim svojo kovačnico. Če tedaj ne bom mogel ž njim živeti, pojdem pa na svoje. Pridelal in prihranil sem si nekoliko drobiža, katerega sem večidel sém in tje razposodil poštenim ljudem. Kadar mi bo treba, mi radi denar vrnejo, kakor pred desetimi leti, ko sem svoji Minci doto izplačal, ali pa mi bojo plačevali še naprej po 3 od sto, kakor do zdaj. Tako bom v miru preživel svoje stare dni.

Polonija je bila s tem sklepom svojega moža Andreja zadovoljna. Njeni sin Anton je šel v Trst, Francet je hodil pa še dve leti v domačo šolo, kjer je včasih še druge otroke učil, potem pa se je pri svojem očetu začel učiti rokodelstva.

Tone je v razuzdanem Trstu živel od začetka prav pametno in njegov gospodar Miha J. je bil prav zadovoljen ž njim. Toda starost je mojstru za čela braniti, da bi bil ostro, ko do zdaj, pazil na obnašanje sebi podložnih ljudi. Toni je našel prijatelja, ki je zahajal v družbo nekaj veselih ljudi, ki so imeli denara dovolj, da jim ni bilo treba nič delati; tudi niso nikoli molili, nikoli cerkve od znotraj videli, in so živeli kakor živina. Dogovorili so se, da ne smejo delati, če ne ob nedeljah in praznikih. To človeče je Toneta seznanilo s svojimi pajdaši.

Od začetka se je Tonetu gnjusilo prod temi ljudmi in hotel se jih je ogibati, posebno, ker se mu je nadležno zdelo, da so zmiraj tako neznansko zdelali. Vendar se jih ni popolnoma ogibal, ker je imel kupčijske opravke z njihovimi očetli. Spravili so ga

bili z igro: „Jedno uro doktor.“ S ponosom lahko rečemo, da je bilo predstavljanje jedno najboljših, kar jih je dozdaj imela prvaška čitalnica. Sodelovale so pa tudi izvrstne moči, dasi so nekatere privikrat nastopile v javnosti. Vsakega poslušalca oko bilo je vprto, od prvega do zadnjega nastopa, na gospico M. K., koja je igrala ulogo „Ančike“. Svojo nevstrašljivostjo, kakor tudi z milim, razločnim izgovarjanjem, pridobila si je srca vseh navzočih. I to ob prvem nastopu! Gospod J. M. izvrševal je ulogo „Škrjančeka“, kakor navadno, izvrstno ter je s priloženim humorjem prouzročil obilo smeha. Njima in tudi drugim gospodom igralcem in gospicam igralkam čestitamo iz srca! Razveselite nas skoraj vrli pevci in igralci zopet v kratkem z veselico, kakoršna je bila zadnja. Da se vidimo! Na zdar!

Iz Baške doline, 9. oktobra. — Vsi davkoplačevalci imamo navado, da več ali manj tožimo o velikih davkih, ko se kje snidemo. Mnogokrat so naše tožbe tudi opravičene; ker nekatere vrste zemljišč so res previsoko cenjene, torej tudi preobdačene, n. pr. gozdi.

Pred nekoliko leti smo na Tolminskem prav lahko prodajali drva in tudi po kupu. Okoli Kobarida jih še dandanes lahko prodajajo, ker jih mnogo izvozijo na Laško. Drugače pa je to v baški in idrijski dolini, odkar sta jih nehala plaviti v Gorico pokojni g. M. Kacafura in g. Ig. Kovačič. Zdaj jih Gorici tegne trnovski erarski gozd. Na Laško ne gredo od nas drva, ker bi preveč stala vožnja.

Nekateri posestniki baške in idrijske doline imajo precej obširne gozde; za domačo potrebo preobširne. Ker je naložen prevelik davek na gozde, ališal sem že marsikaterega kmeta, ki je rekel, da bi rad dal kos gozda zastonj, da bi mu ne bilo treba plačevati tako velikih davkov.

Prav zaradi gozdov so nam prepovedali tudi koze rediti. Koze so res škodljive mlademu gozdu; odraslemu gozdu pa ne škodujejo, ali vsaj je škoda neznačajna. Dobiček od koz pa je vsekakor znaten. Koza preskrbi po leti z mlekom marsikaterega reveža. Krave ne more rediti vsak kočar; par koza pa lahko predredi vsak, ker koza se zadovoljuje s posušenim listjem (fodljem), če ima le enkrat na dan malo sena; krava pa še enkrat na dan ne mara za listje; treba jej je dati dobrega sena in tudi česa drugega. — Čemu sto tako gorki kozam?

Sicer pa tudi gozdnih uradnikov ne bi bilo treba toliko, ker ti stanejo denar. Bodo naj le tam, kjer je pomanjkanje gozdov. Vlada in poslanci, storite kaj za nas v tem oziru!

Davkoplačevalce.

Politični razgled.

Državni zbor je imel do včeraj štiri seje, v katerih je razpravljal in v četrtek tudi že v tretjem branji sprejel postavbo o poštnih hranilnicah, kakor jo je bil predložil dotični odsek. Pridno tudi poslanci interpelujejo vlado, in v edni seji sami ni bilo stavljenih interpelacij manj ko šest. Največ interpelacij zadene ministra Gautscha zaradi odprave srednjih šol; tako ga je interpeliral posl. Bertolini zaradi razpusta viših razredov na gimnaziji v Roveredu; poslanec

ti prijatelj neko saboto zvečer, ko je končal svoje delo, v svojo družbo in začeli so ga k igri naganjati. Dolgo se je Tone branil, a nazadnje je vendar začel s kvartami igrati. Veliko denarja je ta dan dobil. O polnoči je igro zapustil in šel spat. Drugi prijatelji so še igrali, ko je Tone odšel.

Ko se Tone ob navadni uri zjutraj zbudi, začne dobljeni denar še v postelji preštrevati. Vesel je bil velicega dobička. Ležal je potem še čeznavadno dolgo. Ko zizvoni k zadnji maši, ustane, se vmije in obleče, vzame dobljeni denar seboj in se napoti proti cerkvi, da li šel k zadnji maši, kakor je bilo to njegova navada. Že je hotel stopiti v cerkev, kar pridejo iz za vogla cerkve njegovi snočni prijatelji. Eden izmed njih ga obgovi in reče: „Tone, mi gremo na dom vašega prvega prijatelja, kjer jih vžemo. Dobili ste snoči, vaša dolžnost je, da groste tudi vi z nami.“ Tone je ugovarjal, da gre k maši, pa pristopivši prijatelji so mu rekli, da tudi dobra volja velja. Rekel jo, da je njegova navada nedeljo posvečevati; a pravijo mu, da igra ni delo. Konečno so jim Tone uda in gre igrati. Dobi tudi danes. O polnoči pravi Tone, da mora v ponedeljek že zgodaj v štacuni biti, ker ima mesečni sklep računov in odnese seboj spet lep znesek.

Zdehovaje pride Tone drugo jutro zgodaj v prodajalnico. Pri sklepanju računov, katere je on že nekoliko mesecov sam v zadovoljnost svojega gospodarja vodil, se je Toni v škodo svoje štacune za mnogo preračunil. To je znašalo prav toliko, kolikor je bil on obakrat v igri dobil.

Dalje sledi.

Vojnovič pa zaradi gimnazija v Kotoru; dr. Greger pa je celo predlagal, da naj se naredbe nančnega ministra gledé srednjih šol kar prekličejo; ali ta predlog ni bil zadostno podpiran, zato ne pride niti v obravnavo. Izmed drugih interpelacij naj omenimo le še ono, katero je stavil v imenu vseh slovenskih poslancev dr. Poklukar do naučnega ministra gledé ljudskega šolstva za Slovence namenjenega, vprašaje ga: 1) hoče li odpraviti sedanje nepostavne vredbe ljudskih šol, Slovincem namečenih, izrekoma na Štajerskem, Koroškem in Primorskem, ter jih tako urediti, da bode učni jezik izključno slovenski in se nemščina, oziroma laščina poučeva brez vsake sile in nikakor pred dokončanim tretjim šolskim letom; 2) hoče li potrebno ukreniti, da se skrbi za primerno izobraženje onih učnih moči, katere se imajo rabiti na teh ljudskih šolah.

V tretji seji je finančni minister dr. vitez Dunajevski predložil proračun za leto 1888 ter ga razlagal. Po tem proračunu bodo znašale potrebsčine 535,715.753 gl.; dohod. pa 514.471.836 gl.; kaže tedaj primanjkljaja 21,243.317 gl.

Minister pravi, da mu ne bo treba napraviti novega dolga, ampak da mu bo mogoče, vsaj večinoma, primanjkljaj pokriti iz blagajničnih zalog, ako ne nastanejo neprevidni dogodki.

Sicer pa je težišče vse notranje politike v obravnavah, ki se od interpelacije češkega kluba sem vrše med vlado in eksekutivnim odborom desnice.

O Poljakih še ni gotovo, kako se bodo vedli o pravdi zoper naučnega ministra; od ene strani se poroča, da ostanejo Čehom zvesti, od druge strani pa, da se vrše med njimi tajni pogovori za slučaj, ko bi prišli liberalci zopet na državno krmilo.

Nemški cesar je sporočil ruskemu carju, da bi ga še enkrat rad videl pred svojo smrtjo, ki gotovo ni več daleč, ker vidno peša. Tudi govore, da bode pri prvi priložnosti imenovan regentom princ Viljem.

Domače in razne vesti.

Nj. Veličanstvo cesarica je dospela v nedeljo ob 8. uri 32 min. zjutraj z navadnim vlakom, kojemu je bilo dodano nekoliko salonskih vozov, v Miramar. V ponedeljek zjutraj uže se je ukrcala na parnik „Greif“, koji jo vodi ob dalmatinske obale do Krfa.

Učiteljsko društvo za Goriški okraj zborovalo je 12. t. m. v Solkani ob dveh pop., ko je bila prenehala konf. Določilo se je, naj novi odbor sam pravila predela ter jih pošlje v potrdilo. Pri volitvi odborovej ostalo je zopet skoro vse pri starem, a upamo, da bode naše društvo vendar oživelo, ko dobi prenovljena pravila, po katerih bo mogoče zborovati, če tudi ne bo večina društvenikov navzoča. Pričakujemo, da novi odbor v kratkem predrugeči pravila ter da koj potem skliče občni zbor, pri katerem se bode naše društvo oživelo ter pričelo svoje delovanje. Da bi le ne morali čakati do zdaj leto!

Razstava v Attemsovi palači odprla se je preteklo soboto ob 11. uri. Pred palačo svirala je mestna godba; na palači vise mestne in deželske zastave; ob vhodu nastavljene so različne rastline; nad vhomom visita mestni in deželski grb; v šestih sobah so pa razstavljene starejše in novejšje podobe in različni izdelki, ki so lastnine meščanov.

Vredno je, si ogledati, kaj zanimivega imajo meščani; dober je tudi namen, iz katerega se je razstava priredila, — ali vendar je slabo obiskovana. Uzroki temu so razni, kterih pa ne moremo vedno pogrevati; a ne moremo si kaj, da ne bi najvažnejšega navedli. Slab utis je naredila razstava vsaj na mestno Slovence zaradi tega, ker se je razstavni odbor še le tretji dan, t. j. v ponedeljek domislil, da je med druge zastave tudi eno majhno avstrijsko razobesil.

Več ne moremo reči o tem.

Letošnja suša uničila je posebno po Furlaniji skoraj ves pridelek, in bodo največji posestniki komaj toliko vina pridelali, kar ga za dom potrebujejo; za prodaj ga ne bo nič. Poleg tega jih pa uadleguje še grozna bolezen „pelagra“. Ubogi ljudje so usmiljenja vredni. Najhuje je neki okoli Červinjana in Gradiške. Pro patria pa hodi med nje veselice napravljati, da nabere denara za svoje namene.

Miha Furlani, trgovec na Kornu, bo „faliral“ — tako se že 14 dni govori po Gorici. Oni naši rojaki, kteri se zmeraj hodijo k njemu kupovat blago,

zato, kakor pravijo, ker so ga že vajeni in so z njim zadovoljni, bi gotovo žalovali, če bi ne mogli več po navadi k g. F. zahajati. Pa potolažijo naj se, saj v Gorici je še dosti takih — prodajalcev, kot je g. F.; sta še sosebno gg. Miha Bras, vinotržec in Venutti v Raštelji Slovincem ravno tako prijazno, kot g. F. Pravi rojaki se s takimi gospodi že lahko hitro seznanijo in tudi sprijaznijo — ni treba drugega, nego k njim kupovat hoditi.

Kozic (rujin) še zdaj nismo odpravili iz Trsta. Pred kratkim je prišla neka Batujčanka iz Trsta — bolna domov in je poklicala dve priči, da je napravila poslednje sporočilo. Kmalu ste zboleli obe priči in za kozicami umrli.

Delo na državnej cesti pri Platarji, s katerim je klanec na Ovinku odpravljen, je povzetnik gosp. Mohorčič dokončal. Vožnja po tem novem kosu ceste se slovesno odpre 29. dne t. m.

Batujskim župnikom predlagal je ondašnji patron preč. gospoda Fr. Goljevščka, dozdanjega kaplan na Placuti.

Učiteljsko društvo za Sežanski šolski okraj je v svojem zborovanji v Dutovljah dne 13. oktobra imenovalo svojim prvim častnim članom prezaslužnega gospoda Jan Lego-ta v Pragi.

Za pogorelce v Lazcu daroval je preč. gospod Čigon 1 gl.

Vabilo. Načelnistvo „podružnice sv. Cirila in Metoda za Beljak in okolice“ vabi najljudnejše vse čestite člane in druge slovenske rodoljube, da blagovolijo v prav velikem številu priti na podružnični letni zbor, ki bode v nedeljo dne 6. novembra 1887. l. v Šent-Lenartu pri sedmih studencih v Majerčevi gostilni ob treh popoldne.

Einspieler — zlatomašnik. Spominska knjižica, izdal je A. Kalan, koji je v Slovincu opisoval Einspielerjevo slavnost. Debiya se v „Katoliški tiskarni v Ljubljani po 20 kr.

Striterjevih zbranih spisov sta izšla 15 in 16 snopič.

Parlamentarjev dop. ki se na vse kriplje poganja za slovensko liturgijo po grškem obredu, ni dobro razumel našega članka o cecilijanski glasbi. Naš dopisnik ni očitil zastopnikom slovenske liturgije, da so sovražniki lepega cerkvenega petja in da hočejo cerkev z nedostojnim petjem onečastiti; saj je še nasprotno pisal, da ima tudi vzhodna cerkev koral in da njeno večglasno petje sloni na koralu. Na dalje tudi ni nikjer trdil, da je bila latinščina od početka edini bogoslužni jezik v cerkve. O latinščini je rekel samo, da pospešuje edinost med narodi, kjer je vže vpeljana. Sicer ta edinost (gledé enega bogoslužnega jezika) ni bistvena, je pa vendar katoliški cerkvi zelo povšečna in dandanes, ko je narodni razpor takó velik, potrebna. To so njegove besede. „Parlament“ dop. naj torej dokaže, ali bi bilo res bolje za crkveno edinost in mir med narodi, ko bi se dandanašnji vpeljala v Gorici, Trstu, v Pragi itd. slovanska liturgija. Sicer bi bilo najbolje, če bi šli zastopniki slov. liturgije v Rim izprosit si jo, saj Cecilijanci se bodo potem vsi radovoljno podvrgli. Kaj pa, ko bi v tem obziru ne bili uslišani? Na to daje odgovor sam Parlament dopisnik v zadnji številki, kjer poroča, da je Galimberti, vatičanski zastopnik na Dunaji, poslal neko pismo ordinarijatu v Lito-mežicah, ki je potem bilo priobčeno v Litomeriškem škofijskem listu, in katero naznanja, da je treba protiviti se težnjam Slovanov za vpeljavo grško-slovanske cerkve. Tej novici pristavlja omenjeni list: „Zapadni Slovani so se odločili svojo narodnost zopet si pridobiti in svoj jezik obvarovati si s tem, da zopet ustanové grško-slovansko cerkev, dodi si da je ta z Rimom združena, bo bi si da je samostalna.“ To je dovolj jasno rečeno!

Gosp. učitelj Gabršček na Livku nam je poslal obširen popis, kako ga nekteri zaradi dopisa v 40. list Soče po krivici zaničujejo in nas prosi, da bi istega resnici na ljubo objavili; a ne moremo ga, ker ni važen za naše čitatelje. Tudi neradi potrjujemo, kdo da kakega dopisa ni pisal, ker, če v takih razmerah odvrnemo krivico od enega, jo pa k drugemu obrnemo — maščevalci ne mirujejo, doklor se ne raznesejo in ne dosežejo svojega namena — vendar rečemo s častno besedo, da dopisa o volitvi v tolminski okr. š. svet nismo dobili od g. Gabrščka in da kdor mu zaradi istega kaj očita, dela mu krivico.

Za poduk. Šinkovec je mislal, da bo jazbeca, pa je jazbec Šinkovca. V Gorenji Tribuši je k nekemu kmetiču hodil jazbec sirk jest. Šinkovec se poda na pot v Gorico, da se pritoži za škodo divjačine. Pride k nekemu zakonemu pisarju, da mu spiše tožbo in jo nese k glavarstvu. Glavarstvo tožbo pregleda, pošlje komisijo škodo pregledat. Škodo ni storila divjačina, ki je pod postavo lova. Šinkovec je moral komisiji sam plačati 30 gl. Za majhno škodo pa ni dobil nič. Komur hodi jazbec sirk jest, ga sme ubiti ker ne spada pod lovsko postavbo.

